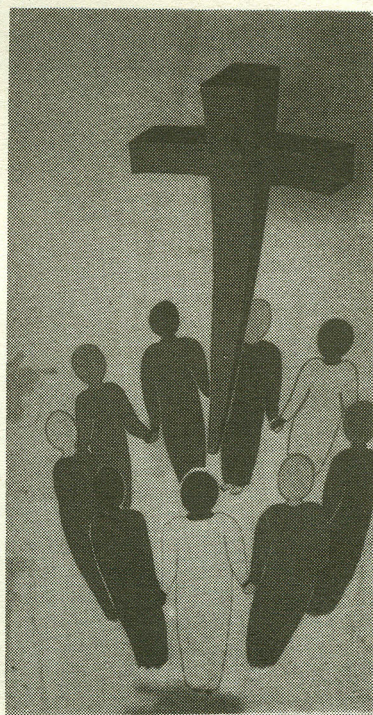

AZ IGE SZOLGÁI

NOMMENSEN LAJOS – KUNST IRÉN – KUNOS JENŐ

Tápiószentmárton, 1992.

G/VIII
1397

Miskolc

Nommensen Lajos

Magyarországi írók és művészek emlékei

1910-1911

AZ IGE SZOLGÁI

NOMMENSEN LAJOS – KUNST IRÉN – KUNOS JENŐ

Tápiószentmárton, 1992.

AZ IGE SZOLGÁI

Nommensen Lajos és Kunst Irén misszionáriusok rövid életrajza.
Kunos Jenő saját írásai.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Báró Podmaniczky Pál: Isten hőse – Győr, 1943.
Gáncs Aladár: Kunst Irén élete és munkája – Budapest, 1935.

FELELŐS KIADÓ:

Brebovszky Gyula
Tápiószentmárton

Nommensen Lajos

Nordstrand 1834. február 16. – Szigumpar 1918. május 23.

Apja zsilipőr. Mint gyermek fejébe vette, hogy pap lesz. Édesanyja hiába igyekezett kivenni fejéből. Tanítója úgy látszik az egyház történetéért és a misszióért lelkesedő ember. Itt hallott először azokról a bátor emberekről, akik életüket is kockára teszik, hogy Krisztus urunk evangéliumát elvigyék a sötétségben élő népekhez. Nehéz életük volt. Ismerte az éhezést. A szomszédos majorban járt és örült, ha elverhette éhségét a szolgálégyenyek ebédjének maradékával. Volt libapásztor, juhász, tetőfedőinas és ostoros gyermek. 14 éves korában meghal édesapja. Rászakad a családfenntartás súlyos felelőssége. Volt napszámos. Legtöbbet azonban gazdánál szolgált, akik között voltak jóindulatúak, de volt olyan is, hogy állandóan sebes füllel járt, mert a fülénél fogva emelgette, ha haragját akarta rajta kitölteni.

13 éves korában a megvadult lovak elgázolták. Lábai összezúzódtak. Sokáig feküdt a gyógyulás reménysége nélkül. 1847 karácsonyán biblia olvasgatás közben eljutott János evangéliuma 14:14-ig. Itt az Úr Jézus azt mondja: Ha valamit kértek az Atyától az én nevemben, én megcselekszem azt. Azt kérdezte édesanyjától igére mutatva: igaz-e ez? Történnek ma is csodák? Édesanyja megdöbbenve nézett fiára... Igen, Isten igéje ez!... mondotta. A fiúnak ez elég volt. Összekulcsolta kezét és így imádkozott: Uram gyógyíts meg! ...Egyszer csak megtoldotta imádságát ezzel a mondattal: Uram, ha talpraállítasz, misszionárius leszek. Úgy látszik ez volt az a hang, amelyre az Úr várt. Eljött az idő, amikor talpraállt. És most megszólalt szívében a nagy kérdés: Uram, miképp teljesíthetem fogadásomat?

A könyv elmaradhatatlan volt kezéből. Tanult és olvasott. Meg volt győződve, eljön az idő amikor Isten megnyitja előtte az utat és elindulhat a drága üzenettel a pogányokhoz.

Amikor legidősebb testvére már annyira felnőtt, hogy szolgálatba léphetett, nagy lépésre szánta rá magát. 20 éves korában egy bibliával énekeskönyvvel a kezében elindult, hogy a közeli kikötőben egy hajóra beszegődjék és eljusson vele, valamelyik pogány földre.

Nommensen Lajos

Nordstrand 1834. február 16. – Szigumpar 1918. május 23.

Apja zsilipőr. Mint gyermek fejébe vette, hogy pap lesz. Édesanyja hiába igyekezett kiverni fejéből. Tanítója úgy látszik az egyház történetéért és a misszióért lelkesedő ember. Itt hallott először azokról a bátor emberekről, akik életüket is kockára teszik, hogy Krisztus urunk evangéliumát elvigyék a sötétségben élő népekhez. Nehéz életük volt. Ismerte az éhezést. A szomszédos majorban járt és örült, ha elverhette éhségét a szolgálégények ebédjének maradékával. Volt libapásztor, juhász, tetőfedőinas és ostoros gyermek. 14 éves korában meghal édesapja. Rászakad a családfenntartás súlyos felelőssége. Volt napszámos. Legtöbbbet azonban gazdáknál szolgált, akik között voltak jóindulatúak, de volt olyan is, hogy állandóan sebes füllel járt, mert a fülénél fogva emelgette, ha haragját akarta rajta kitölteni.

13 éves korában a megvadult lovak elgázolták. Lábai összezúzódtak. Sokáig feküdt a gyógyulás reménye nélkül. 1847 karácsonyán biblia olvasgatás közben eljutott János evangéliuma 14:14-ig. Itt az Úr Jézus azt mondja: Ha valamit kértek az Atyától az én nevemben, én megcselekszem azt. Azt kérdezte édesanyjától ígére mutatva: igaz-e ez? Történnek ma is csodák? Édesanyja megdöbbenve nézett fiára... Igen, Isten ígéje ez!... mondotta. A fiúnak ez elég volt. Összekulcsolta kezét és így imádkozott: Uram gyógyíts meg! ...Egyszer csak megtoldotta imádságát ezzel a mondattal: Uram, ha talpraállítasz, misszionárius leszek. Úgy látszik ez volt az a hang, amelyre az Úr várt. Eljött az idő, amikor talpraállt. És most megszólalt szívében a nagy kérdés: Uram, miképp teljesíthetem fogadásomat?

A könyv elmaradhatatlan volt kezéből. Tanult és olvasott. Meg volt győződve, eljön az idő amikor Isten megnyitja előtte az utat és elindulhat a drága üzenettel a pogányokhoz.

Amikor legidősebb testvére már annyira felnőtt, hogy szolgálatba léphetett, nagy lépésre szánta rá magát. 20 éves korában egy bibliával énekeskönyvvel a kezében elindult, hogy a közeli kikötőben egy hajóra beszegődjék és eljusson vele, valamelyik pogány földre.

Kudarcot vallott. Nem vették fel. Vissza kellett térnie. Folytatta nehéz életét. Újra beállt cselédnek. Végül segédtanító lett. Ehhez elég volt, hogy írni és olvasni tudjon. Az esperes előtt egy vizsgát kellett letennie. Meg is felelt minden tekintetben, csak jó tanítója úgy látszik botfűlű volt, nem tanította meg énekelni. Ezt a hiányt azután a lelkész fia pótolta vele. Elég megalázó volt ez a helyzete is. De itt mégis belenyúlt az Úr életébe. Amikor egy iskolavizsgáló megtudta, mi a szándéka, felhívta figyelmét a barmeni missziói iskolára. Még másfél évet kellett várnia, mire felvették. Itt gyulladt fel szívében a forró vágy, a lélekmentő szeretet. 1861-ben avatták misszionáriussá. Szumatra szigetét jelölték ki számára szolgálati helyül. Előtte hazament szülőfalujába. Három éven át csodálatos magvetést végzett. Egész ébredés indult meg falujában.

Szumatra Indonézia egy nagyobb szigete. 422 000 négyzetkilométer a területe. Lakói szép természetű, barna színű, batak nép. 1834 júniusában szállt partra az első két misszionárius: Munson és Lyan. Alig telt el két hét, mindkettőt felfalták a kannibálok, így mindkettő vértanúhalált halt. Az emlékoszlop felírta: A mártírok vére az Úr Jézus magvetése. Ez a magvetés szökkent csodálatos aratásba Nommensen Lajos munkája nyomán.

1861-ben szállt hajóra. 142 napig tartott az út. Padang kikötőjében szállt partra. Itt két fiút kiváltott a rabszolgasorból. Ezeket maga mellé vette. A nyelvet tanulta tőlük.

Mint gondos hadvezér kereste a helyet, hol indítson támadást. A sziget déli részén működő misszióhoz csatlakozott és itt dolgozott másfél éven át. Közben egyre világosabban látta, hogy a sziget belsejében a Szilidung völgyében lesz a hely, ahol megvetheti lábát.

Megkezdődött a harc. Kitárult előtte a pogányok nyomorúsága. Egyik falu valósággal elsáncolja magát a másiktól. Szakadatlan harc folyik közöttük. Istenük Debata. Mielőtt születik az ember, a lélek nála van. Ettől a lélektől valóssággal félnek. Hiszen, amikor elhagyja a testet, vége az életnek. Hiszen, ime itt van a halál nagy problémája! De szaporítani is lehet! Főleg a lélekben lakó adottságok megszerzése miatt, élő ember húsát eszik, vérét isszák. A halott embert pedig felfalják. Félnek a halottak lelkeitől, akik a fák lombjai között tanyáznak. Legjobb védelem ellenük a varázsbot, amelyben emberi agyvelő hamuja van. Félelmetes hatalom közöttük a varázsló, aki barátságban van a halottak lelkeivel, kitudja engesztelni őket, sok mindent megtud tőlük, mérget kever, bájitalt készít, embereket ronthat meg stb. Éles fájdalomként nyilalt szívébe, milyen hatalom is a Sátán hatalma. De egyúttal eszébbe jutott az is, amit

I. Ján 3-ban olvasott: "Azért jelent meg az Istennek fia, hogy az ördög munkáit lerontsa."

A harc azzal kezdődött, hogy nem valami szívesen fogadták a betolakodó idegent. Először csak kérdésekkel adták tudtára, hogy szívesebben látnák el-menni, azután fenyegették: levágjuk a lábadat és a folyóba dobunk. Nem tudott házhelyet szerezni magának, melyen felépítse kis viskóját, végül egy kis csellel sikerült. Ekkor még a rotangkötelekkel összeerősített házban volt. De az ellen-ség nem aludt. A köteleket, amellyel a házat összeerősítették elvagdalták. Ez akkor tűnt ki, amikor megmozdult a föld. Szokás szerint ilyenkor elhagyták a házat a benszülöttek. Nommensen is kiment. Alig, hogy kilép a ház összeomlik. Bármikor megtörténhetett volna a legkisebb szellő mozdulásra is. Az Úr őriz-te. Máskor egy ember állít be hozzá, híres varázsló és azt kérdezi, milyen va-rázsszerrel védi életét. Aztán megrendülve elmondotta, hogy egy alkalommal észrevétlenül mérget dobott ételébe, amit az egyik fiú főzött. Elrejtőzve várta a hatást, de nem történt semmi. Nommensen szívét nagy öröm töltötte el. Hi-szen Jézus megmondotta: Ha valami halálosat isznak, nem árt nekik. Később ez a varázsló megtért és a Nikodémusz nevet kapta.

1864-ben, szeptember 23-án a sötétség végső csatára készült ellene. Szi Atasz barita ősi szellem tiszteletére nagy ünnepet szenteltek. Óriási tömeg özönlik Szi Tahuru piacára. Jó emberei tanácsai ellenére Nommensen is elmegy. Hatá-rozottan látta, nem lehet megfutamodnia a bizonyágtévesznek ez elől a nagy alkalma elől. Nommensen jelenléte megdöbbenetette a vérszomjas batakokat. Sikerült rávenni a jelenlevő törzsfőnököket, hogy tétessék le a néppel a fegy-vert. Csodálatos, a fegyvert letették. Nommensen lefegyverezte a vérszomjas tömeget. Aztán jött az izgalmas jelenet. Egy ember vad zenére írtózatot táncba kezdett. Vége az lett, révületbe esett.

Ilyenkor szólalt meg a nagy szellem. Most az volt a panasza, hogy hűtlenek lettek őseik hagyományához és nem ragaszkodtak teljes engedelmességgel azokhoz. Figyelmeztette őket, hogy az áldozatok emberáldozat nélkül nem ér-nek semmit. Mindenki elérte, hogy a közöttük lévő fehér emberre gondol. Csodálatos, a tömegben senki sem mozdult. Nommensen pedig felállt és bi-zonyágot tett. Keményen beszélt a szellem ellen. Határozottan Jézus Krisztus-ról, aki Isten fia és szeretetéről tesz bizonyágot: Isten nem akarja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen. A tömeg némán hallgatta. Nommen-sennek a hajaszála sem görbült meg. "a Szi Lidung völgye nyitva van – írta haza.

Orvosa és bírója volt a nyomorult népnek. Mennyi türelemre, mennyi szere-tetre volt szükség. Egy alkalommal öten-hatan azzal állítottak be hozzá, hogy

végőskig próbára teszik türelmét. Ostoba kérdésekkel ostromolták. Követelték, hogy szórakoztassa őket. Teleköpködték szobája padlóját, a bétel piros levélével. Ezenfelül még éjszaka is ott maradtak. Reggel arra ébredtek, hogy gondosan be vannak takargatva, hogy a hús éjjelen át meg ne fázzanak. Ez a türelmes szeretet annyira megrendítette őket, hogy lesütött szemmel, szégyenkezve távoztak.

Három esztendő múlt el, amikor megjelent az első gyümölcs, 1865. aug. 27.-én rácsordult a keresztvíz az első batak fejekre, négy házaspár és 5 gyermek lett az Úr első tanítványa a batakok között. Ezzel megnyílt a csodálatos aratás. Egy év elteltével számuk 52-re emelkedett. Az Úr is segített megfélemlítő ítéleteivel tovább törni a jeget. A megkeresztelteket ugyanis üldözni kezdték. Valósággal kiközösítették annyira, hogy az éhhalál fenyegette őket. Ezek számára azután külön egy telepet létesített: Békesség falvát. A tűz tovább harapódzott. Mire elérkezett a misszió elindulásának 20. évfordulója a batak keresztények száma 7500 volt, és 2000 készült a keresztség felvételére. 27 iskolába 1077 gyermek járt. Volt tanítóképzője a misszionálnak. Megkezdte a lelkészképzést. Lefordította számukra az Újtestamentumot. Az Ótestamentumot munkatársa Johanssen fordította batak nyelvre. Az egyik központban 1000 lelket befogadó templom épült. Szigorú rendet tartott. Nagy segítségükre voltak a gyülekezeti presbiterek. Minden szerdán összegyűjtötte őket. Be kellett számolniuk a reájuk bízott családokról: járnak-e templomba, megtartják-e a házi áhitatokat, a házastársak egyetértésben élnek-e, kik készülnek az úrvacsoravételre stb.

Csodálatos eredményt ért el a betolakodó mohamedanizmus ellen. Mire a misszió 50 éves jubileumát ünnepelték már 7000 lelket hódítottak el a félholdtól Krisztus számára.

A misszió másik nagy harca a Toba tó környéke. Ez volt a fellegvára a batak pogányságnak. Azonban az a győzelem, ami a Szi Lindung völgyében történt megtörte a jeget. Nemcsak az történt, hogy törzsfőnökök jöttek csodájára, a nagy változásnak, hanem az a csoda is megtörtént, hogy hívták és kérték küldjön hozzájuk is misszionáriust. Ő maga is otthagya a 4000 lelket számláló missziói központot Pea Radját és áttette székhelyét Szigumparba. Itt tartotta magát még a pogányság fellegvára és a félelmetes Szinga Mangaradja a batak pogányság királyi és papi feje. Természetesen nem nézte tétlenül a kereszténység hódításait. Fegyverrel próbálta felvenni a harcot. Az egyik missziói álmomást felgyújtatta és toporzékoló dühvel kereste a misszionáriust, hogy fölfalja. Garázdálkodása tűrhetetlenné vált. A holland gyarmati katonaság elérke-

zettnek látta az időt, hogy ártalmatlanná tegye. Az egyik harcban golyótól találva elesett három felesége és gyermekei 1910-ben megkeresztelkedtek.

Hogy milyen volt Nommensen híre arra egy jellemző esetet hadd mondjunk el: Egy Brenner nevű tudós és társa érkezett a Toba-tó környékére. Ők ugyan németek voltak, de a gyarmatosító hollandok útegyengetőjét látták bennük. Elfogták őket. Helyzetük nem volt valami kecsegtető. Egyszer az a mentő ötletük támadt, hogy Nommensenre hivatkozzanak. Erre a gyanakvó batakok arckifejezése megenyhült. Azonban, hogy meggyőződjenek arról, hogy igazat mondanak-e, elkezdték őket vizsgáztatni Nommensen könyve alapján. Nommensen szép batak nyelven és betűkkel írott könyve őszösvetségi történeteket tartalmazott. Jellemző, hogy a nem keresztény batakok is ismerték és olvasták. Azután megkérdezték az egyik missziói állomás vezetőjét is - Pilgram misszionáriust - és amikor ez barátainak vallotta őket, megnyugodva engedték őket szabadon.

1911-ben a misszió 50 éves jubileumára hatalmas tömeg, 12.000 ember se-reglett fel. A megkeresztelték száma már meghaladta a 100.000-et. 27 lelkész 637 evangélista és tanító 27.000 iskolás gyermek 1345 presbiter jelzi Nommensen szolgálatának csodás aratását. A barmeni misszió megtette a szumátrai misszió vezetőjének. A holland királynő magas kitüntetést küld neki. A bonni egyetem tiszteletbeli doktorrá avatja. Ő pedig fáradhatatlanul munkálkodik, úton van, irányít, misszionáriust helyettesít, stb. "Csodálatos és érthetetlen - írja róla egyik misszionárius - ez az ember, aki a munkának a terhét hordozza, soha senkinek nem mondta, hogy ha akár tanácsot, akár segítséget kért tőle: nincs időm. Mindenre volt ideje. Hajtotta a lelket mentő szeretet.

Halála évében 1918-ban a keresztények száma eléri a 180.000-et. A misszió 510 iskolájába 32.700 gyermek jár, 34 batak lelkész, 788 tanító, 2200 presbiter munkálkodik az Úr szőlőjében.

Csodálatos számok. Nem emberi munka. Isten Szent Lelkének munkája. Ő mit is tud elvégezni egyetlen odaszentelt életű emberen. Mennyi ezer és ezer szív nyílik meg az Úr előtt és találja meg az életet, a világosságot, a békességet.

1918 tavaszán érkezett el elmenetelének ideje. Szigumpárban munkálkodott ez időben fiával, Jonathánnal együtt. Egyik útja alkalmával - pünkösöd ünnepén - szívgörcs fogta el. Fia és orvosuk elébe jöttek. Miközben a motorcsónak a tó hullámit szelte, örömmel töltötte el a békesség égi jele a szívárvány a tó fölött. Még saját lábán ment haza, de már érezte, hogy eljött az ő ideje. Aznap így imádkozott: "Én Istenem, Krisztus vérére kérlek, adj üdvösséges véget." Még tett-vett íróasztalán. Kiválasztotta unokáinak a megtanulandó éneket. Az orvosságot is bevette, aztán e szavakkal feküdt le: "Atyám a te kezébe ajánlom

lelkemet." Mire a felkelő nap sugarait szétszórta a szumatrai tó tükrén, Isten hőse már megérkezett a templom nélküli városba. 1918. május. 23-a volt.

Kunst Irén

Königsberg 1869. december 21. – Szüining 1934. november 9.

Életére visszatekintve önéletrajzát ezekkel a szavakkal kezdte: "Ha visszagondolok életemre, nem győzöm eléggé Isten bölcs előrelátását, atyai jóságát és megváltó kegyelmét dicsérni. Ő vezérlette életemet, ingyen kegyelemből magához vont, megtartott és elválasztott szolgálatára a pogányok között." Ez az ő élete hitvallása.

1869. december 21.-én született Königsbergben. Atyja kereskedő volt. Édesanyja svéd származású jó családból való, aki leányát már kicsi korában felajánlotta Istennek. Egyetlen gyermek volt. Szülei szigorúan, de sok gyengédséggel nevelték. Gyermekkori imádságai és a vasárnap megszentelése a szülői hajléktól kezdve kísérte életében. Szülei útjai elváltak. Édesanyja Magyarországra jött 11 éves kisleányával. Mint családi nevelő kereste kenyerüket. Kisleányát Debrecenben majd Budapesten járatta iskolába. Budapesten a Veres Pálné utcai Nőképzőben tanult.

Lelki harca korán kezdődött. Mindig szeretett volna jó kis leány lenni. Nagyon félt a pokoltól. Sokat foglalkozott gondolatban Istennel. Már 13 éves korában rettenetes aggodalommal töltötték el bűnei, úgyhogy minden kedve elment a többi gyermekek módjára való játszadozástól. 14 éves korában konfirmálkodott. A konfirmációi órák kedves emlékei maradtak, de az igazi lelki békeséget nem találta meg. A konfirmációi oltár előtt olyan sírás fogta el bűnei súlya miatt, hogy az egyházfi megkérdezte, rosszul van talán, mert nem tudta megérteni, miért sír. Lelkében ott volt valami után való vágy. De nem tudta mire is van igazán szüksége. Gyakran elment a lelkészi hivatalba, ahol a neki oly kedves Doleschall Sándor lelkész meg-meg kérdezte tőle: "Hogy vagy?" De, mint maga panaszozja, sohasem kérdezte: "Kislányom, van-e békeséged, kövted-e az Úr Jézust?" Neki pedig erre lett volna szüksége. De nem volt, aki segített volna rajta. Nem ismert senkit, aki igazán követte volna az Urat. 17 éves korában lelki küzdelmei olyan nagyok lettek, hogy minden elsötétült előtte.

Már abba akarta hagyni a keresést, hiszen úgy sincs senki, aki követné az Urat. Ilyen kérdései voltak: Vajon Isten meghallgatja-e imáinkat? Krisztus valóban Isten Fia-e? Vannak-e igazán hívő lelkek, mint a Bibliában olvassuk?

18 éves korában édesanyja angol nyelvre kezdte taníttatni. Ez az angol nő vitte el a Hold utcai Skót Misszióba. Mindig lelki beszélgetést kezdett vele. Akkoriban azonban így gondolkodott: Úgy sincs értelme leki dolgokról beszélni! Ez nála is bizonyosan csak szóbeszéd, talán ő sem követi igazán az Urat. Addig hívogatta a Hold-utcába, míg a végén egyszer mégis elment. De ettől kezdve 16 éven át, mint maga írja - nem volt egyetlen vasárnap sem, amikor ne ment volna el. "Íme szívem hullámai elcsendesedtek. Eltűnt a sötétség és Krisztus ragyogott fel lelkemben." Egy alkalommal takarítás közben a padlóra esett biblia jelző került a kezébe. Ez az ige állott rajta: "Igaz beszéd ez és teljes elfogadásra méltó, hogy Krisztus Jézus azért jött a világra, hogy megtartsa a bűnösöket, akik közül első vagyok én./I.Tim.1.:15./ Mint a villám futotta át lelkemet -írja- hogy a bűnösöket megtartsa, akik közül az első vagyok én. Tehát Jézus az én Megváltóm, meghalt az én bűneimért. Végtelen boldogság töltötte el lelkemet. Hiszen eddig is tudtam, hogy Jézus a Megváltó, de most el tudtam hinni, hogy az én Megtartóm, hogy Jézus drága vére én érettem folyt, az én bűneimet hordozta a keresztién és, hogy Isten megváltott gyermeke vagyok az Ő ingyen kegyelméből. És - életemet néki szenteltem."

Élete megváltozott. Édesanyja ellenkezett. Micsoda dolog, hogy egy fiatal leány mindig bibliaórákra szaladgál, mindennap olvassa a bibliát és térdenállva imádkozik. Később azonban, amikor ezt nagynénje is szóvá tette, azt mondta: "Hadd menjen, mióta odajár, megváltozott."

Jelentkezett a szolgálatra való elhívás is. További lelki fejlődésének fontosabb állomása, amikor megtapasztalja és megismeri, hogy Jézus nemcsak bűnbocsátó, hanem bűntől meg is szabadító. Szükséges, hogy önmagunkat halálba adjuk, saját akaratunkat egészen feláldozzuk és egészen az Úr Lelkének vezetésére bízunk magunkat. "Krisztus az én életem és halálom - mondja - saját ember voltom meghalása az én nyereségem. Így kapok én mindig többet Krisztustól." Sok gyümölcs csak akkor terem, ha a búzaszem meghal." Áldott szolgálatának is ez a csodálatos titka. Misszionálni csak ezzel a lélekkel lehet.

A szolgálatra való elhivatásakor lelkében felébredt a forró vágy, pogányokat elvezetni az Élet vizének kútforrásához. Ő Afrikára gondolt. Egy vízkeresztünnepen azonban az Úr Lelke gondolatban Kínába vitte. Először tiltakozott a régi műveltségű, ferdeszemű, copfos kínaiak ellen. Ez a belső ellenkezés ugyan tartott egy ideig, de a végén mégis azt tudta mondani: ...ha mégis használni

akarsz, akkor küldj, ahová akarsz. A misszióra való készülés gondolata megédzette a különböző életharcokban, sőt ezeket egyenesen a később reá várókra való felkészülésnek használta fel. Édesanyját megoperálták, majdnem teljesen megvakult. Édesanyjára való gondviselés késleltette, hogy az elhívást valóra is váltsa. Addig is azonban minden alkalmat megragadott a szolgálatra. Vasárnapi iskolát vezetett. Gyűjtött a misszióra. Belekapcsolódott a Kékkereszt alkohollenes munkájába. Már most kitűnik nagy aktivitása. Míg mások ismerős családokból szedik össze a gyermekeket, ő az utcáról hozza be. Míg a Kékkereszt összejöveteleken csak elméletben foglalkoznak az iszákosok mentésével, ő mindnyájuk meglepetésére összeszed 5-6 alkoholistát és bevezeti őket az összejövetelekre. Végre eljött a misszióba indulás ideje is. Édesanyja gondozását az Úr vállalta. Rövid betegség után 1903. febr. 3.-án meghalt.

A döntő lépést Brown kínai misszionárius budapesti látogatása tette meg. Neki elmondotta, hogy őt is Kínába hívta az Úr, de nem tudja hogyan jusson ki. A misszionárius megadta a német Liebenzelli misszió címét és odairányította. Jelentkezett is. Azonban csak késő ősszel jött a válasz, hogy mehet. 1904.máj.14.-én végre meg is kapta az engedélyt. Mehet Kínába. Előbb hazajött Liebenzellből. Eladta mindenét. Ugyanezen év szeptemberében azután elindult Kínába. Amikor megpillantotta az első kínaiakat, undor fogta el. Kész lett volna visszafordulni. "Akkor hirtelen megjelent előttem Krisztus a töviskoronával és szívemben ezt súgta: "Nékem még más juhaim is vannak, azokat is elő kell hoznom és hallgatni fogják az én szómat..." Ekkor eltűnt az undor és félelem szívemből és az ő szeretete töltötte be. Szeretni tudtam ezeket a piszkos kínaiakat és ez a szeretet hála az Úrnak nem szűnt meg."

Olthatatlan missziói tűz lobogott szívében, minden bizonyágtevési alkalomra éhes és a mentő szeretet forrásától tulcsordul a szíve. Amikor az emberforragtagban egy ember hozzáütközik, akkor is minden pőz nélkül arra gondol: Ez az a pillanat, amikor ha hallgatok, rajtam fogják megkérni egyszer ennek az embernek a lelkét. Csangsában, Hunan tartományban a vakok intézetében működik egy ideig. Mihelyt ideje engedi, házi látogatásokat folytat, traktátusokat osztogat. "Azért küldettem Kínába, hogy az evangéliumot hirdessem - mondotta - a vakok közötti munka nem az én munkám. Második tengeri útján - amikor az első szabadságáról vissza utazik - Szudán városban kikötnek és bemegy a városba, onnan a bennszülöttek falujába. Néhány ifjú fekete csatlakozik hozzá. Egyikük keveset tud angolul. Rögtön bibliai képet és mondást mutat neki. Az egyik asszony egy kis fekete babát mutat neki a kerítés mögül. Rámutatott Jézus képére és magyarázni kezdett. Örült, hogy megértett valamit szavai-

ból. Gyermekek vették körül. Jézusról beszélt nekik: Jézus Megváltó mindenkit szeret, a gyermekeket is szereti és ha hiszünk benne, mennybe vezet.

Kimondhatatlan öröm töltötte el, amikor résztvett az első kínaiak keresztesítésén. "Ő nem is gondoljtok, milyen érzés fogott el, midőn elgondoltam, hogy már Kína földjén is örülnek Krisztus Urunk születésének és dicséretét éneklük. A keresztyének száma még kicsiny, de az Úrnak hatalma nagy és Ő még nagy dolgokat fog itt cselekedni, hiszen már cselekedett is. Még nagyobb volt az öröme, amikor állomáshelyén Sziangtánban már ő maga mondhatta a szegény lelkeknek, hogy milyen nagy az Isten szeretete, hogy az Úr Jézus szereti nemcsak a külföldieket, hanem a kínaiakat is és életét adta értük. A missziói állomáson istentiszteletet tartanak. Délután az asszonyokat gyűjtik össze, egyik hétköznap a gyermekekkel foglalkoznak másik este pedig közös összejövetelt tartanak. Nincs nagyobb öröme, mint mikor özönlenek Isten szeretetéhez a szegény nyomorult lelkek, vagy otthonaikban látogathatja őket.

A kor, amelyben Kínában dolgozott, igen megnehezítette a missziói munkát. 1900-ban volt a boxer lázadás. 105 misszionárius és ezeknek 52 gyermeke esett áldozatul. A missziói állomások egész sorát égették föl. Vérszomjas gyűlölettel vetették rá magukat a kínai keresztyényekre is, akiket fajuk árulóinak és az idegenek cinkosainak tekintették. Becslés szerint 5000 kínai esett áldozatul a missziói területen. 1911-ben forradalom tört ki, amely megdönti a kínai császárok trónját. Ezóta Kína hosszú időn keresztül a polgárhaború hazája. A zavaros helyzetet kihasználva rablóbandák garázdálkodtak.

Éhinség, járványok zúdítanak kimondhatatlan nyomorúságot a szegény népre. Ilyen körülmények között is szüntelen tágul Isten országának határa. A sok között az egyik legáldottabb eszköze az Úrnak ebben Kunst Irénünk.

1909-ben lázongás támad Csangsában, ahol a vakok intézetében barátját Vasel Matildot helyettesíti. A rizs árak emelkedtek. A raktárak ugyan tele voltak, de egyelőre értesítették, hogy meneküljenek hiszen mindenért a külföldieket tesszik felelőssé. Csendben a hátsó kapun keresztül menekül a hat külföldi. Majd hajóra szállva a Kankóba menekültek. Köztük Kunst Irén is. A hajóról látták a felszálló füstöt. A zavargók a missziót is kirabolták. A vakokat családokhoz mentették. Még a kínai vezetőnek Jang úrnak is menekülnie kellett. Utána Sziangtánra tértek vissza, ahol majdnem megismétlődött a csangsai eset. Csangsában azután újra felépítették a misszió épületét és még nagyobb áldással működött tovább.

1913-ban egy év szabadságot kapott. Hazautazott. Közben kitört a háború. A szabadságból 7 és 1/2 év lett. Itthon sem maradt tétlen. Szabadságát részben

Németországban, részben itthon töltötte. Berlinben kínaiakat fedezett fel. Felkereste tanyájukat, összegyűjtötte őket és foglalkozott velük. Közelebbről érint azonban bennünket a budapesti kínai misszió. Budapesten egy autó elütött egy kínait. Erre lett figyelmes. Temetéséről gondoskodott. Sírjánál kínaiul imádkozott. Ezek a kínaiak a Jangce árvize miatt szóródtak szét a világban. Európába is került mint egy 70.000, Budapestre is eljutott mintegy 50-60. Meglátogatta őket otthonukban. Szeretetvendégségre gyűjtötte össze őket. Amikor nem tartózkodott otthon, megbízható kezekre bízta őket, újtestamentumokat küldött nekik Németországból. Ennek a missziónak áldott gyümölcse a Liu család. Két szép gyermekük született. A nyomorúság miatt azonban annyira legyengültek, hogy még az ő gondos szeretete sem tudta őket megmenteni. Meghalt a két gyermek. Apjuk faragott fejfát nekik. Egyikre ezt írta: Jézus szerette őt. A másikra: A Megváltó szerette. A koporsónál ezt a bizonyítást tette: "Mióta te megszületted hiszek az Istenben, és az Úr Jézusban, most menj el hozzá a mennyországba." A másik a Lu család. Egy édesapa gyermekével jött Budapestre. Itt Kunst Irén áldott szolgálatának gyümölcse lett. 1916-ban elindultak vele, hogy visszatérjenek hazájukba. Bécsben megrekedtek. Itt az édesapa megbetegedett. Halálos ágyár. Kunst Irént kívánta. Azonnal hozzájuk utazott. Az apa meghalt. A fiút sikerült megmenteni, és hazavinni. Péter néven a misszió evangélistája lett Kínában.

Kényszerű szabadságáról 1921-ben tért vissza. Most kapott igazán önálló missziói területet ugyancsak Hunan tartományban Czingcsóban. Innen építette ki egyre mélyebben, még soha nem érintett területekre munkáját. Ez az idő - 10 év - az ő igazi nagy aratása. Központját hamarosan átteszi Tongtaoba és egymás után építi az új állomásokat. Csodálatos szervezőnek is bizonyult.

1931-ben egy évre újra hazajön. Magyarországi tartózkodása alatt meglátogatta 25 vidéki gyülekezetet, közöttük a mi győri gyülekezetünket is. Ezeket a körutakat áldott emlékü Gáncs Aladár szervezte meg nagy körültekintéssel. Kunst Irén igen nagy felelősségérzetet érzett a magyarországi ébredés iránt. Szinte alig volt levele, amelyben meg ne emlékezett volna. A másik nagy gondja volt, hogy munkájának magyar misszionárius legyen a folytatója. Látogatása hatása alatt és missziójának támogatására két egyesület alakult: a Keresztény Nők Szövetsége, a másik Magyar Ev.Missziói Szövetség. A vasárnapi iskolásoknak pedig a Missziói Gyermekszövetség.

1932-ben tért vissza immár harmadszor. Közben nagy dolgok történtek. Hunan tartományban 72.000 ember esett áldozatul a polgárháborúnak. Nagyot

változott a világ. Az erős nacionalista mozgalmak rendkívül kiélezték a helyzetet a misszióval szemben. "Félre a missziói iskolákkal! Félre az áruló külföldi egyházakkal! Félre a misszionáriusokkal! Félre mindenféle vallással!" Tongtaoba ment. innen új missziói középpontját Szüiningenbe tette át. Idős törődött testével ember feletti utakat tett /95 km/. Feldúlták a Tongtaoi missziói központot. Ő mindezt Csodálatos nyugalommal tudta elhordozni. A ház rendbehozása után új útra indul. Amint Szüiningenbe megy, útközben egy híd alatt egy tifuszos asszonyt talált. Azonnal felkarolja. Ő maga is megkapta a betegséget. Az orvos betegen is felkereste, azonnal el akarta szállítani biztosabb és kényelmesebb helyre. Ő azonban nem akarta Szüininget elhagyni. Keppler misszionáriushoz írott levelében már megadja a halála esetére szóló utasításokat. A temetési beszéd alapjául I. Ján. 4.:10. sírkő feliratul Ján. 15:16. ígét kérte. 1934. nov. 9.-én halt meg Szüiningenben. Utolsó kívánsága nem teljesülhetett, hogy Tongtaoban temessék el. Áldott porai ott pihennek a csingcsői keresztény temetőben.

Kunst Irén első Kínába indulása előtt.

Kunst Irén a magyarok által eltartott kínai munkásokkal, illetőleg pártfogolttal. Balról: Vasel Matild. Jobbról: Kong Ella. A kisleány Márta-Erzsébet. (1933. év végéről való kép.)

Kunos Jenő

Vallomások 1991

A magyarhoni evangélikus egyház kiküldetésében végzett nyolcévi /1939-1947/ kínai missziói szolgálat után az Egyesült Államokba vezetett az Úr. Kínában hat-tagúvá nőtt családjunk 1947-ben meglátogathatta Detroit, Cleveland, Buffalo magyar evang. gyülekezeteit. Az Amerikai Magyar Evangélikus Konferenciához tartozott egykori Ohiobeli Ioraini gyülekezetben töltött eseményteljes szolgálatunkból pár év múlva az amerikai finn zsinat /Suomi Synod/ kötelességében levő gyülekezetek szolgálatára vezetett bennünket az egyház és a misszió Ura. Az amerikai finnek közötti szolgálatom 30 éven át tartott. Gyülekezeti munkám mellett 10 évig /1952-1962/ a finn zsinat japáni és tanzániai külmisziói munka ellenőrzésére 1955-ben egyhónapos kiküldetést nyertem. Felejtethetetlen feladataim egyike volt egy új tokiói evangélikus templom felavatása. 1963-ban alakult meg a Lutheran Church in America /LCA/ egyház, négy evang. egyház egyesüléséből. Egyik ilyen egyház a Finn Zsinat volt. Ebben /LCA/ 1965-ig a Finn Konferencia alelnökségének, majd az Illionoisbeli finn gyülekezetek vezetésének a felelőssége nehezedett rám. Aktív szolgálatom utolsó 3 évében az LCA 13 képviselője és a Lutheran Church Missouri Synod képviselői közös gyűléseket tartottunk, ahol a három egyháztest kapcsolataival foglalkoztunk. 1979-ben 43 éves misszionáriusi és lelkeszi szolgálat után kértem nyugdíjaztatásomat. De szolgálatom ezután sem szűnt meg. Négy ízben kaptam meghívást angol nyelvű gyülekezetektől egy - vagy kétéves, helyettes, vagy másodlelkési szolgálatra. A legutóbbi szolgálati helyemen még további két évre is tartóztatott a gyülekezet, de 1990 augusztusában kértem felmentésemet, mivel magyarországi látogatásra készültünk. 1990 szeptemberében jöttünk haza. Itthon több evangélikus templomban szolgáltam. Megköszöntem a misszió barátainak az értünk mondott imádságaikat. Hiszem, hogy ezek meghallgatásra találtak. Feleségemet, gyermekeinket és engem is az élet Ura megtartott egészségben. Megköszöntem az értünk hozott anyagi áldozatokat is. Magyarországi hívekkel kölcsönösen megható volt, hogy Kínába indulásunk óta eltelt 51 év után együtt imádhattuk Urunkat.

Harmincöt éve, az Evangélikus Világszövetség 1957. évi, Minneapolisban tartott nagygyűlése alkalmából találkoztak az év augusztus 12-én magyar evangélikus lelkészek a Nyugat-Clevelandi Magyar Evangélikus Gyülekezet templomában. Erre az eseményre való emlékezésül közöljük a fenti fényképet. A képen balról jobbra, akkori szolgálati hellyel —

alsó sor: †dr. Gerő László (Cleveland), D. Brachna Gábor AMEK főesperes (Cleveland), †Szabó József püspök (Balassagyarmat), Spiegel-Schmidt Frigyes (Hannover), Juhász Imre (Cleveland)

középső sor: Kunos Jenő (Ely MN), †Asbóth Gyula táb. esperes (Detroit), †dr. Keken András (Budapest), †Buthy Dénes (Buffalo), dr. Fliszár Ferenc (Bethlehem)

felső sor: †Szulcz Gusztáv (Cleveland), †Markovits Pál (Pittsburgh), †dr. Egyed Aladár táb. főesperes (Cleveland), †Károlyfalvy Béla (Toronto), †dr. Rönkös Károly (Cleveland), dr. Hafenscher Károly (Budapest).

ERŐS VÁR

Hirdetem a Te cselekedeteidet.

Néhány mondat Kínában eltöltött életünkről:

Kedves imám volt, amit sokszor **imádkoztam** is: "Szegénységet vagy gazdagságot ne adj nekem; táplálj engem **hozzám** illő eledellel... Péld. 30,8-9. Missziói szolgálatunk elején megtapasztaltuk, **hog**y Isten hogyan gondoskodik övéiről a nehéz napokban. A II. világháború **első** esztendejében 1939-ben egy idősebb misszionárius társunk ijesztgetett, **hog**y ha a háború sokáig fog tartani, nem lesz "terített" asztalunk Kínában. A városban igen sok koldus volt. A járdák szélén homlokukat a porba verve **könyörög**tek alamizsnáért. "Nemsokára mi is hozzájuk hasonlóan fogunk alamizsnáért koldulni, **hog**y legyen betevő falatunk." - mondta kishitűen társunk. **Azt** mondtam: "Isten, aki pusztában Illésnek madarak által adott ételme

tet, ránk **is** gondot fog viselni, ha teljes szívvel keressük és szolgáljuk az ő országát." Kínában eltöltött nyolc év alatt csodákkal erősítette benne való hitünket.

Misszionáriusi járandóságomat **kezd**etben Finnországból kaptam. 1939 decemberében kitört az orosz finn **háború**. A háború híre vasárnap reggel ért bennünket Pekingben. Finn misszionárius társaim jöttek hozzám a szomorú hírrrel. Mindjárt azt kérdezték, **hog**y **ér**zed magad most, amikor olyan misszióhoz tartozol, melynek hazáját az **ellensé**g megtámadta? "Hála Istennek jól" - válaszoltam. Arcukon láttam, **hog**y **felele**temet érthetetlennek találják. Mindjárt megmutattam nekik egy levelet, **mely**et pár perccel korábban hozott a postás. A levélből egy csekket vettem **ki**, amit a Magyar Evangélikus Missziói Egyesület küldött. Ez volt az **első** **csekk**, amit magyar evangélikusok valaha is küldtek külmissziói célra Kínába.

Isten jónak látta, **hog**y pár perccel a rossz hír meghallása előtt jó hírt kapjak és azt megoszthassam misszionárius barátaimmal. Nincs a földön olyan ember aki jobban tudta volna kitervelni a **csekk**, a pénz érkezését. E küldemény által nekem Isten ezt mondta: **Sem**mi **felől** ne aggodalmaskodjatok, mert nektek gazdag mennyei Atyátok van. 1942 és 1945 között megszűnt a postaszolgálat Magyarországgal. Hazaiak **nem tud**tak rólunk semmit, mi sem az otthoniokról. Feleségemmel idegen országban **háború**s körülmények között dolgoztunk az Úr szőlőjében. Közben Isten **négy** gyermekkel ajándékozott meg bennünket. Éreztük, **hog**y Istenünk kezébe **vet**te **anyagi** ügyeink intézését. A postaszolgálat megszűnése előtti hónapban a Magyar Misszió Egyesülettől Svájc

on keresztül megkaptam egy évi fizetésünket **egy** közép

na, ha svájci pénzt kapunk a kínai helyett, de ez nem volt lehetséges. Két kofferba való vacak kínai papírpénzt kaptunk. De Isten a pénzt átadó bankárt megáldotta irántunk jóindulattal és következő tanácsolta: vegyetek a pénzen aranykarperecet, amit ezüst pénzért adjatok el a szükség idején. Az ezüst pénzből csak annyit váltsatok papírpénzre, ami heti szükségleteiteket fedezi. Követjük jó tanácsát és így az egy éves fizetés csaknem négy évig ellátott étellel bennünket.

1945-ben az az utolsó karperec két ízben is veszélybe került. Először akkor, amikor a japánok kisajátították a misszió épületét. Ugyanis itt a vasszekrényben őriztük kincsünket. Egy fegyveres japán tiszt felszólította az épület svéd gondnokát, hogy nyissa ki a páncélszekrényt. A gondnok azt gondolta: most elvesz a magyar misszionáriusok vagyona. De a japán tengerész tiszt sokmindent kisajátított magának, ám a nehéz borítékot, amiben az arany karperec volt, átadta a svéd gondnoknak. Ki tudná megmondani, hogy miért cselekedett így a japán tiszt? Elvihette volna, zsákmánya lehetett volna, de nem tette. Isten csodálatos oltalmazó szeretetét láttuk meg, hogy fenntartásunkra meghagyta kincsünket.

A karperec másodszor a japánok fegyverletétele után került veszélybe. Családommal útban voltunk faladikon a Teológiai Akadémiához, ahonnan a japánok korábban elűzték bennünket. A karperecet is vittük magunkal. Az első nap kínai kommunista csapatok kezébe estünk. Mindnyájunkat partravezényeltek. Sietnünk kellett, de feleségemnek volt annyi ideje, hogy az aranykarperecet a karonülő kis fiunk pelenkájába beleejtse. A katonák tetőtől talpig megmotoztak bennünket. De nincs az a kínai férfi, aki az ijedt kisgyermek bepiszkított pelenkájához hozzányulna. Így a kincsünk feleségem leleményessége és Isten áldott segítsége révén megmenekült. A háború utáni időkben megélhetésünket biztosította. Szívbeli hálával ettük mindennapi rizsánkat.

Kínában indulásom előtt a győri öregtemplomban családom tagjaival együtt külön úrvacsorát vehettünk. Az igehirdető I.Kir.19,7 versei alapján szólt Isten üzenetéről. "Kelj fel és egyél, mert erőd felett való utad van néked." Lelkipásztorom nem gondolt csupán a 40 napos hajóútra, hanem beszélt a jövődö missziói életutamról. Az Úr számtalanszor megbizonyította, hogy nem csak akkor és aznap táplált a templomban kegyelmi eszközének erejével, áldásával, hanem évtizedeken át velem, velünk volt erőm feletti missziói szolgálatunk végzésében. Az Úr a mi hű Pásztorunk. Áldassék érte az ő szent neve. 1991 március hó.

Evangélikus karizmatikusok Amerikában

1991 június

A hatvanas évek végén még nem tudtam a karizmatikusokról. Egy Szentlélek-témájú konferenciára kaptam meghívót, elmentem. A nyolcnapos konferenciára tízezer evangélikus gyűlt össze a mineapolisi auditóriumban. A nyolc nap elég volt ahhoz, hogy megismerhessem több őszinteszívű, evangélikus hívő lelki világát és békességet sugárzó kegyességét. Különösen két nem evangélikus előadó olyan mély benyomást tett rám, hogy őket újra meg újra szívesen meghallgattam volna. Sajnos több evangélikus előadót és vitacsoport vezetőt Luther Márton "rajongó" jelzővel illetett volna. Közülök egyesek az elkövetkező évek folyamán annyira megtagadták evangélikus voltukat, hogy "független" gyülekezeteket szerveztek. Egy másik u.n. "nyelveken szóló" lelkész gyülekezetet elbocsájtotta. Egy ilyen állásnélküli lelkész, akivel Kínában misszionáriusként ismerkedtem meg, egy napon váratlanul azzal lepett meg, hogy ő kész engem kézrátétellel és imádság által a Szentlélek ajándékainak részesévé tenni. Megköszöntem ajánlatát, de azt nem fogadhattam el.

Mélyen hiszek a Szentlélekben. Áldom Istent, hogy Ő és Szent Fia és Szent-lelke nem csupán buzgalommal és lelkesedéssel ajándékozta meg ötvenöt éves sokoldalú lelkészi szolgálatomat - néha a gyógyítás csodájával is - hanem Ő mind a mai napig mozgató- ható- és hajtóereje is annak. A karizmatikus mozgalom szélsőséges, szakadásokhoz vezető vonásaival azonban semmiképpen nem egyezhetem.

Hosszú évek folyamán megtanultam, hogy mi keresztyének nem csak "lelki-ek"/Gal.6,1/ vagyunk, hanem test és vér. Gyülekezeteink nem csak a "szentek közössége", "tökéletes lelki ház", hanem ugyanakkor a megtért bűnösöké is. Nincs olyan gyülekezet, amely "tökéletes" lenne, addig, míg mi emberek tartozunk hozzá, bár minden fogyatékosságunk ellenére is a gyülekezet része Krisztus testének.

Egyes evangélikus lelkészek túlkapásai ellenére sem helyezkedtem negatív álláspontra a karizmatikus mozgalommal szemben. A Szentlélek rendes vagy különleges munkájának helyét, idejét, módját, mi nem szabhatjuk meg. "A szél fú ahová akar...Így van mindenki, aki Lélektől született." /Ján.,3.8./ Pál apostol intését: "A Lelket meg ne oltjátok..." /1.Tes,5,19/ mindenkor komolyan vettem. Folyóiratok és személyes kapcsolatok révén igyekeztem figyelemmel kísérni az

evangélikus karizmatikus mozgalom munkáját. Sőt, több karizmatikus személynek éveken át lehettem megértő testvérként segítségére.

A Szentlélek tüze ott gerjedezik, ahol a keresztyén személy őszinte szívvel tudja naponként mondani: "Uram, légy Krisztusért irgalmas nekem bűnösnek." Ilyen naponkénti megtérés nem emberi bátorság és hősiesség dolga, hanem Isten Szentlelkének műve. Isten Krisztus érdemeért nem csak eltörli a megtérő lélek bűnét, annak adósságát, hanem üdvösségben is részesíti; s ahol üdvösség van, ott újjászületés, új teremts, új élet van lelki békességgel és igaz örömmel együtt. A naponkénti megtérő ember legyen kész kétféle tűzre. Az egyik a megpróbáltatás, a másik a Szentlélek tüze. Tűnjenek életünk napjai saját szemünkben akármennyire értelmetlennek, legyenek életünknek bármilyen megpróbáltatásai, a bennünk lakozó Szentlélek legyőzi kishitűségünket: Isten gyermekei vagyunk. Hitünk tűzének világosságát, szeretetünk melegét újra meggerjeszti, lángját fellobbantja. Készek vagyunk szeretetünk tűzének a Szentlélek által való meggazdagítására is. Naponkénti újjászületésünk, újjáteremtettségünk újból és újból kiemel bennünket önző voltunkból, saját kényelmünk, uralkodási vágyunk kísértéséből és beállít bennünket Isten országának és felebarátainknak szolgálatába.

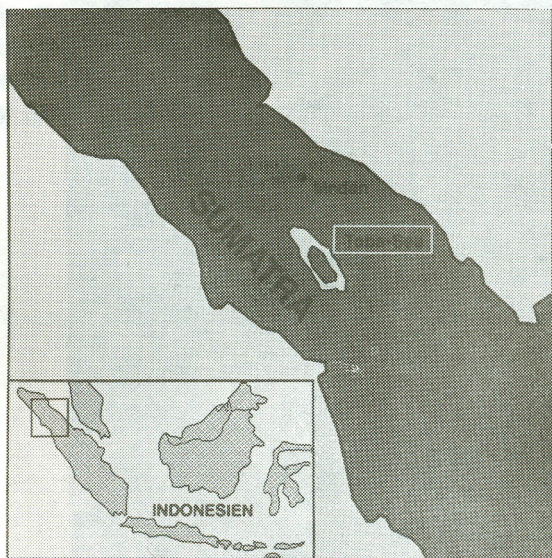
Kunos Jenő

Sumátrai Kubu nép gyermekei
egy istentiszteleten

Nommensen Lajos itt végezte áldott
missziói munkáját

30.-Ft